

การเตรียมพร้อมก่อนรับการฉีดยาระงับความรู้สึกเฉพาะที่เข้าช่องน้ำไขสันหลัง (Spinal anesthesia)

การฉีดยาระงับความรู้สึกเฉพาะที่ (ยาชา) เข้าช่องน้ำไขสันหลัง หรือการบล็อกหลัง เป็นการให้ยาระงับความรู้สึกเฉพาะส่วนล่างของร่างกาย โดยการใช้เข็มขนาดเล็กแทงเข้าไปบริเวณหลังส่วนล่างจนถึงช่องไขสันหลังแล้วฉีดยาชา เพื่อให้เกิดการชาบริเวณช่วงล่างของร่างกาย เหมาะสำหรับการผ่าตัดบริเวณส่วนล่างของร่างกาย เช่น เท้า ข้อเข่า ขา ข้อสะโพก หรือช่องท้องส่วนล่าง เช่น ไส้ติ่ง มดลูก รังไข่ รวมถึงการผ่าคลอดลูกด้วย โดยวิสัญญีแพทย์มักจะเลือกใช้การบล็อกหลังเพื่อระงับความรู้สึกเพื่อทำการผ่าตัดเป็นลำดับแรก อย่างไรก็ตาม ในผู้ป่วยบางรายที่ไม่สามารถทำการบล็อกหลังได้เนื่องจากมีข้อห้าม วิสัญญีแพทย์จะให้การระงับความรู้สึกแบบทั้งตัวหรือดมยาสลบแทน ซึ่งข้อห้ามของการบล็อกหลัง ได้แก่

- ผู้ป่วยปฏิเสธการบล็อกหลัง
- ระบบการแข็งตัวของเลือดผิดปกติ
- มีการติดเชื้อบริเวณที่จะแทงเข็ม
- ภาวะพร่องน้ำหรือเลือดรุนแรง
- ความดันในกะโหลกศีรษะสูง
- มีโรคทางระบบประสาทอยู่ก่อน
- มีลิ้นหัวใจผิดปกติหรือโรคหัวใจบางประเภท

ข้อดีของการบล็อกหลังคือผู้ป่วยจะมีอาการปวดแผลหลังการผ่าตัดน้อยกว่า รวมถึงมีการเสียเลือดระหว่างการผ่าตัดน้อยกว่าการดมยาสลบในการผ่าตัดบางชนิด ผู้ป่วยยังคงรู้สึกตัว สามารถตอบโต้พูดคุย หรือบอกอาการผิดปกติที่เกิดขึ้นระหว่างการผ่าตัดได้ อย่างไรก็ตาม ในผู้ป่วยที่มีความวิตกกังวลหรืออยากหลับขณะได้รับการผ่าตัด สามารถบอกวิสัญญีแพทย์เพื่อให้ยานอนหลับหลังจากบล็อกหลังและทดสอบการชาแล้วได้

ข้อเสียและผลข้างเคียงของการบล็อกหลัง ได้แก่

- ผู้ป่วยอาจเกิดอาการคลื่นไส้ อาเจียน สั่น หรือคันตามตัวได้
- ไม่สามารถขยับขาได้ประมาณ 2-4 ชั่วโมง
- ปัสสาวะไม่ออกในช่วง 12 ชั่วโมงแรกหลังบล็อกหลัง แก้ไขได้ด้วยการสวนปัสสาวะออก
- อาการปวดหลัง ส่วนใหญ่ไม่รุนแรง และตอบสนองดีต่อยาแก้ปวด

- ผลของยาชาอาจทำให้เกิดการขยายตัวของหลอดเลือด ผู้ป่วยจะมีความดันเลือดลดลง หรืออาจเกิดภาวะหัวใจเต้นช้า ซึ่งวิสัญญีแพทย์จะให้การดูแลรักษาภาวะดังกล่าวอย่างเหมาะสมตลอดการผ่าตัด
- อาการปวดศีรษะหลังการผ่าตัด ถ้าหากผู้ป่วยมีอาการปวดศีรษะให้แจ้งพยาบาลหรือแพทย์ที่ดูแลรักษาเพื่อรับการประเมินหาสาเหตุและให้การรักษา
- อาการอ่อนแรงของกล้ามเนื้อหรืออาการชาหลังยาชาหมดฤทธิ์ (12-24 ชั่วโมงหลังบล็อกหลัง) ผู้ป่วยจะได้รับการตรวจประเมินอาการทางระบบประสาทอย่างละเอียด เพื่อการวินิจฉัยและให้การรักษาเพื่อป้องกันผลแทรกซ้อนที่รุนแรง
- การติดเชื้อ อาจพบการติดเชื้อที่ผิวหนัง หรือที่ช่องไขสันหลัง ซึ่งพบได้น้อยมาก

ขั้นตอนของการบล็อกหลัง

- ผู้ป่วยจะได้รับการประเมินและเตรียมความพร้อม รวมถึงเซ็นใบยินยอมทำหัตถการ
- กรณีที่เป็นการผ่าตัดไม่เร่งด่วน ให้ผู้ป่วยงดน้ำและอาหารอย่างน้อย 8 ชั่วโมง
- เปิดเส้นเลือดดำเพื่อให้สารน้ำ
- ได้รับเฝ้าระวังเกี่ยวกับระบบการไหลเวียนเลือดโดยการวัดความดันโลหิตและชีพจร ประเมินภาวะออกซิเจน โดยใช้เครื่องวัดภาวะความอิ่มตัวของออกซิเจนในเลือดแดง เฝ้าดูและประเมินการหายใจ และติดตามคลื่นไฟฟ้าหัวใจ
- การจัดทำผู้ป่วยก่อนแทงเข็มบล็อกหลัง สามารถทำได้ทั้งท่านอนตะแคงและท่านั่ง วิสัญญีแพทย์จะให้ผู้ป่วยนอนตะแคงงอตัว ก้มศีรษะ เอาคางชิดหน้าอกให้มากที่สุด หรือนั่งก้มตัวห้อยขา จากนั้นจะทำความสะอาดบริเวณหลังด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อ แล้วปูผ้าโดยวิธีการปลอดเชื้อ
- วิสัญญีแพทย์คลำหลังหาตำแหน่งที่เหมาะสมในการแทงเข็ม เมื่อแทงเข็มสำเร็จและปลายเข็มอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม จะฉีดยาชาเพื่อระงับความรู้สึก ผู้ป่วยจำเป็นจะต้องอยู่นิ่งให้มากที่สุด
- หลังฉีดยาชาเรียบร้อยแล้ว จะทำการตรวจสอบระดับการชา เพื่อให้แน่ใจว่าผู้ป่วยสามารถรับการผ่าตัดได้ โดยไม่รู้สึเจ็บ

เมื่อเสร็จสิ้นการผ่าตัดผู้ป่วยจะได้รับการดูแลหลังผ่าตัดที่ห้องพักฟื้น เพื่อเฝ้าระวังอาการหรือภาวะแทรกซ้อนต่างๆที่อาจเกิดขึ้นอย่างใกล้ชิด อย่างน้อย 1 ชั่วโมงหรือจนกว่าความดันเลือดและชีพจรอยู่ในระดับปกติเป็นเวลาอย่างน้อย 30 นาที แนะนำให้ผู้ป่วยนอนราบอย่างน้อย 6 ชั่วโมง และห้ามวางกระเป๋าน้ำร้อนบริเวณร่างกายส่วนที่ยังชาอยู่ เพราะจะทำให้เกิดการบาดเจ็บจากความร้อนได้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์แพทย์หญิงพัชรินทร์ อินทรขาว

ภาควิชาวิสัญญีวิทยา

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร